

V I Lenin

En enhetlig ekonomisk plan

Artiklarna och diskussionerna på detta tema gör ett deprimerande intryck. Se på L Kritsmans artiklar i Ekonomitjeskaja Zjizn (nr 1 den 14 december 1920, nr 2 den 23 december, nr 3 den 9 februari, nr 4 den 16 februari, nr 5 den 20 februari). Tomt prat. Kvasilitterär stil. Ovilja att ta hänsyn till det konkreta som skapats på detta område och att studera det. Resonemang – i fem långa artiklar! – om hur man skall gå tillväga för att studera data och fakta, i stället för att verkligen studera dem.

Ta Miljutins teser (Ekonomitjeskaja Zjizn den 19 februari) eller Larins (Ekonomitjeskaja Zjizn den 20 februari) och lyssna till vad ”ansvariga” kamrater säger. Samma fundamentala brister som hos Kritsman. Den tråkigaste skolastik, som går så långt som till pladder om lagen om kedjeberoende o d, en skolastik som än är kvasilitterär, än byråkratisk, men något som lever finns där inte.

Men det är värre än så. Där finns en högdraget byråkratisk nonchalans för det praktiska arbete som redan gjorts och som måste fortsättas. Om och om igen den mest innehållslösa ”tes-fabrikation” eller paroll- och projektkläckning i stället för ett noggrant och uppmärksam studium av våra egna praktiska erfarenheter. Det enda allvarliga arbetet i frågan om en enhetlig ekonomisk plan är ”Plan för RSFSR:s elektrifiering”, en rapport till 8:e sovjetkongressen från GOELRO (Statliga kommissionen för Rysslands elektrifiering), utgiven i december 1920 och utdelad på den 8:e kongressen. I denna bok redovisas en enhetlig ekonomisk plan, som utarbetats – självfallet endast som en första approximering – av vår republiks bästa forskarkrafter på uppdrag av dess högsta organ. Och kampen mot ämbetsmännens okunniga inbilskhet och de kommunistiska litteratörernas intellektualistiska inbilskhet måste vi börja mycket blygsamt, med att helt enkelt berätta om denna boks historia, dess innehåll och dess betydelse.

Den 2-7 februari 1920, dvs för mer än ett år sedan, höll all-ryska centrala exekutivkommittén en session, som antog en resolution om elektrifiering. I denna resolution kan vi läsa:

”Jämsides med de mest aktuella, vitala och brådskande uppgifterna att organisera transportväsendet, avhjälpa bränsle- och livsmedelskriserna, bekämpa epidemierna och upprätta disciplinerade arbetsarméer har Sovjetryssland nu för första gången fått möjlighet att inleda en mer systematisk ekonomisk utveckling och ta itu med att utarbeta en vetenskapligt uppbyggd statlig plan för hela folkhushållningen och konsekvent omsätta den i praktiken. Med hänsyn till elektrifieringens förstarangsbetydelse ... utgående från en värdering av elektrifieringens betydelse för industrin, jordbruket, transportväsendet ...” osv osv ”... beslutar all-ryska centrala exekutivkommittén: att ge högsta folkhushållningsrådet jämte jordbrukskommissariatet i uppdrag att utarbeta ett projekt för skapande av ett kraftverksnät ...”

Det tycks väl klart? ”Utarbeta en vetenskapligt uppbyggd statlig plan för hela folkhushållningen” – kan man undgå att förstå dessa ord, detta beslut av vår högsta myndighet? Om de litteratörer och ämbetsmän som prålar med sin kommunism inför ”specialisterna” inte känner till detta beslut, så återstår det bara att påminna dem om att okunnighet om våra egna lagar inte är något argument.

För verkställighet av allryska centrala exekutivkommitténs beslut godkände högsta folkhushållningsrådets presidium den 21 februari 1920 den elektrifieringskommission som hade bildats vid elkraftsavdelningen, och därefter godkände försvarsrådet bestämmelsen om GOELRO, vars sammansättning skulle fastställas av högsta folkhushållningsrådet enligt överenskommelse med jordbrukskommissariatet. Redan den 24 april 1920 gav GOELRO ut det första numret av sin Bulletin med ett ytterst detaljerat arbetsprogram och en förteckning

över ansvariga personer, forskare, ingenjörer, agronomer och statistiker, som ingick i olika underkommissioner, skulle leda arbetet i de enskilda distrikten och åta sig olika noga definierade uppgifter. Enbart uppräknings- och beräkningarna av dessa arbeten och de personer som åtagit sig dem upptar i Bulletin nr 1 tio trycksidor. Alla de bästa krafter, som högsta folkhushållningsrådet, jordbrukskommissariatet samt kommunikationskommissariatet haft att tillgå, har engagerats i arbetet.

GOELRO:s arbeten har resulterat i det ovannämnda stora – och utmärkta – vetenskapliga verket. Däri deltog mer än 180 specialister. Förteckningen över de arbeten de lämnat in till GOELRO upptar mer än 200 titlar. Vi har för det första en sammanfattning av dessa arbeten (den nämnda volymens första del, som omfattar mer än 200 sidor): a) elektrifiering och en statlig ekonomisk plan; därefter b) bränsleförsörjning (med en detaljerad ”bränslebudget” för RSFSR för de närmaste tio åren och en beräkning av det erforderliga antalet arbetare); c) vattenkraft; d) jordbruk; e) transportväsen och f) industri.

Planen är beräknad för ungefär en tioårsperiod och anger arbetarantal och effekter (i 1 000-tal hästkrafter). Naturligtvis är det endast en första, ungefärlig, grov plan som innehåller fel, en ”första approximering”, men det är en reell vetenskaplig plan. Vi har exakta specialistkalkyler i alla huvudfrågor. Vi har kalkyler av dem för alla industribranscher. Vi har – för att ta ett litet exempel – en kalkyl för produktionen av läder och skor, två par per capita (300 miljoner par) osv. Sammanfattningsvis har vi både en materiell och en finansiell (i guldrubel) balans för elektrifieringen (ca 370 miljoner arbetsdagar, så-och-så-många tunnor cement, tegelstenar, pud järn och koppar osv, den-och-den turbin-generatoreffekten osv). Balansen är beräknad för en ökning (”en mycket grov uppskattning”) av förädlingsindustrin med 80 procent på tio år och av utvinningsindustrin med 80-100 procent. Underskottet i guldbalansen (inkomster 11 miljarder rubel, utgifter 17, vilket ger ett underskott på ca 6 miljarder) ”kan täckas genom koncessioner och kredittransaktioner”.

I planen anges platserna för den första serien om 20 ång- och 10 vattenkraftverk med en utförlig beskrivning av varje stations ekonomiska betydelse.

Den allmänna sammanfattningen följs i samma volym av en förteckning, med enskild sidnumrering, över arbeten för varje distrikt: nordregionen, centrala industriregionen (dessa två är särskilt bra, exakta och detaljerade och baseras på ett rikt vetenskapligt material), sydregionen, Volgaområdet, Uralområdet, Kaukasien (som tagits i sin helhet i förväntan om en ekonomisk överenskommelse mellan republikerna), Västsibirien och Turkestan. För varje distrikt har inte bara den första byggetappens kraftverk kalkylerats; detta följs också av ”GOELRO-program A”, dvs en plan för hur *existerande* kraftverk skall utnyttjas mest rationellt och effektivt. Ännu ett litet exempel: beträffande nordregionen (Petrogradregionen) har man beräknat att en samkörning av kraftverken skulle kunna ge besparingar enligt följande. Upp till hälften av effekten (Nordregionen, s 9) skulle kunna dirigeras till skogsavverkningsområdena i norr, till Murmansk, Archangelsk osv. Ökad avverkning och flottning av timmer till utlandet skulle under sådana förhållanden ge ”*upp till en halv miljard valuta-rubel om året under den närmast följande tiden*”.

”Den årliga inkomsten på timret från nordregionen kan under de närmaste åren bli lika stor som vår guldreserv” (ibid, s 70) – naturligtvis förutsatt att vi slutar prata om planer och övergår till att studera och *tillämpa* den plan som forskarna redan utarbetat!

Det måste dessutom sägas att vi i en rad frågor (naturligtvis långtifrån alla) har ansatser till kalenderprogram, dvs inte en plan i största allmänhet, utan en som är beräknad för varje år under 1921-30; hur många kraftverk som kan tas i drift och hur mycket de redan existerande kan byggas ut (återigen på samma villkor som jag nämnde ovan, vilket inte blir lätt med tanke på de maner våra intellektualistiska litteratörer och byråkratiska ämbetsmän ger prov på).

För att kunna bedöma den enorma omfattningen och hela värdet av GOELRO:s arbete kan vi kasta en blick på Tyskland. En enda forskare, Ballod, har där utfört ett analogt arbete. Han har gjort upp en vetenskaplig plan för en socialistisk omstrukturering av Tysklands hela folkhushåll. I det kapitalistiska Tyskland blev planen hängande i luften, förblev en litterär konstruktion, en ensam mans verk. Vi gjorde det till en statsangelägenhet, mobiliserade hundratals specialister och fick på tio månader (naturligtvis inte på två, som vi först hade angett) fram en vetenskapligt uppbyggd enhetlig ekonomisk plan. Vi kan med rätta vara stolta över detta arbete; det gäller endast att förstå hur det skall utnyttjas, och vad vi nu måste bekämpa är just bristen på förståelse för *detta*.

I resolutionen från 8:e sovjetkongressen sägs: ”Kongressen ... godkänner högsta folkhushållningsrådets” osv ”och särskilt GOELRO:s arbete på att utarbete en plan för Rysslands elektrifiering . . . och betraktar denna plan som det första steget i ett stort ekonomiskt företag. Den anförtror åt allryska centrala exekutivkommittén” osv ”att färdigställa planen och stadfästa den snarast möjligt ... Den ger i uppdrag att alla åtgärder vidtas för *bredest möjliga propaganda* för denna plan ... Planen bör studeras i *alla läroanstalter i republiken utan undantag*” osv.

Inget kan mer åskådligt karakterisera varbölderna i vår apparat, särskilt toppapparaten, och då såväl de intellektualistiska som de byråkratiska varbölderna, än den inställning till denna resolution som kan iaktas i Moskva, försöken att vränga till den än si och än så och t o m helt avfärda den. I stället för att göra propaganda för planen fabricerar litteratörerna teser och meningslösa resonemang om hur man skall gå tillväga när man utarbetar en plan! Ämbetsmännen accentuerar i rent byråkratisk anda nödvändigheten av att ”stadfästa” planen, och med det menar de inte att konkreta uppgifter (att bygga det-och-det då-och-då och köpa det-och-det utomlands o d) skall presenteras, utan de avser någonting helt virrigt i stil med att utarbete en ny plan! Det finns en oerhörd brist på insikt om vad saken gäller och man kan få höra prat i följande stil: låt oss först återställa åtminstone en del av det gamla innan vi bygger något nytt; elektrifiering låter som elektrofiktion; varför inte gasifiering; GOELRO är fullt av borgerliga specialister och kommunisterna där är fåtaliga; GOELRO skall förse oss med expertkadrer och inte vara en allmän plankommission osv.

Detta åsiktsvirrvarr är farligt, ty det vittnar om oförmåga att arbeta, om att intellektualistisk och byråkratisk självgodhet tagit överhanden över det verkliga arbetet. Försmädligheterna om planen som ”fantasiprodukt”, frågorna om gasifiering m m avslöjar ett i okunnighet bottande högmod. Att kritisera ett arbete, som hundratals av våra bästa specialister står bakom, utan att man sätter sig in i det, att avfärda saken med ett banalt skämt, att skrävla med sin rätt att ”inte stadfästa” – är inte det en skam?

Vi måste faktiskt lära oss att uppskatta vetenskapen och avvisa diletanternas och byråkraternas ”kommunistiska” högfärd, lära oss att arbeta systematiskt och dra nytta av våra egna erfarenheter, vårt eget praktiska arbete!

Naturligtvis är ”planer” något som enligt sakens själva natur kan ge upphov till ändlösa diskussioner och dispyter. Men man skall inte ge sig in på en massa ordande och tvistande om ”principer” (för planens uppbyggande), när uppgiften i stället är att studera den enda vetenskapliga plan som redan finns och på grundval av detta detaljerade studium och de praktiska erfarenheterna korrigera den. Rätten att ”stadfästa” eller ”inte stadfästa” kommer ämbetsmannen eller ämbetsmännen naturligtvis alltid att ha kvar, men om man uppfattar denna rätt på ett förnuftigt sätt och tolkar 8:e kongressens beslut oro stadfästade och bredest möjliga propaganda för planen på ett förnuftigt sätt, så bör man med stadfästade förstå en rad beställningar och direktiv: detta skall köpas, detta skall byggas, detta skall samlas och forslas fram, och det skall göras då-och-då och där-och-där osv. En byråkratisk tolkning av ordet

”stadfästa” innebär däremot ämbetsmannagodtycke, sinkande pappersexercis, lek med kontrollkommissioner, kort sagt byråkratiskt mord på ett levande arbete.

Låt oss se på saken från ytterligare en sida. Det är nödvändigt att den vetenskapliga elektrifieringsplanen särskilt knyts an till de löpande praktiska planerna och deras uppfyllande. Detta är helt självfallet, och frågan är bara hur de skall anknytas. För att kunna besvara den måste ekonomer, skribenter och statistiker sluta att prata om plan i allmänhet och i stället undersöka hur våra planer uppfylls, vilka fel vi gör i denna praktiska angelägenhet och hur dessa fel kan rättas till. Utan en sådan undersökning trevar vi oss fram i blindo. Med ett sådant studium, vid sidan av det, förutsatt att det är praktiska erfarenheter som studeras, blir det bara en liten administrationsteknisk fråga kvar. Plankommissioner har vi gott om. Ta två man från Ivan Ivanovitjs ämbetsverk och en från vid den allmänna plankommissionen. Detta är naturligtvis bara Pavel Pavlovitjs, eller omvänt. Koppla dem till en subkommission administrationsteknik och inget annat. Prova med olika varianter och välj den bästa – det är löjligt att ens behöva tala om detta.

Hela saken är den att vi inte förmår gripa oss an en fråga utan ersätter levande arbete med intellektualistiskt och byråkratiskt projektmakeri. Vi har haft och har löpande livsmedels- och bränsleplaner. Vi har gjort uppenbara fel i båda. Det är inte tu tal om det. I stället för att komma med meningslösa teser sätter sig en duglig ekonom ner och studerar fakta, siffror och data, analyserar våra egna praktiska erfarenheter och säger: där har vi felet, det måste rättas till på det-och-det sättet. På basis av ett sådant studium kommer en duglig administratör att föreslå eller själv genomföra en omplacering, en ändring av redovisningsrutinen, en omstrukturering av apparaten m m. Varken detta eller något annat sakligt och grundligt sätt att ta itu med en enhetlig ekonomisk plan står att upptäcka hos oss.

Varböden är just att frågan om kommunisternas förhållande till specialisterna, administratörernas till forskarna och skribenterna ställs på fel sätt. I frågan om en enhetlig ekonomisk plan liksom i varje annan fråga finns det aspekter – och kan alltid nya sådana aspekter uppkomma – som antingen måste avgöras endast av kommunisterna eller kräver ett enbart administrativt förfaringsätt. Detta är obestridligt. Men det är en ren abstraktion. Och de som förfar felaktigt i den aktuella frågan är just de kommunistiska litteratörer och de kommunistiska administratörer, som inte förmått att inse att vi här måste lära oss så mycket som möjligt av de borgerliga specialisterna och forskarna och så litet som möjligt leka administrering. Någon annan enhetlig ekonomisk plan än den redan utarbetade GOELRO har vi inte och kan vi inte ha. Den måste kompletteras, vidareutvecklas, korrigeras och tillämpas på basis av grundligt studerade praktiska erfarenheter. Den motsatta åsikten är endast ”pseudoradikalt högmod som i själva verket bottnar i okunnighet”, för att citera partiprogrammet. En lika inbilsk okunnighet är tanken att det skulle kunna finnas en annan allmän plankommission i RSFSR utom GOELRO, vilket självfallet inte utesluter att det kan vara nyttigt med partiella och sakligt grundade ändringar i kommissionens sammansättning. Det är endast på denna grundval, endast genom att fortsätta med det som redan påbörjats, som vi kan åstadkomma några mer betydande förbättringar av den allmänna folkhushållningsplanen, tv annars blir det bara administreringslek eller, enklare uttryckt, tjurskallighet. För kommunisterna inom GOELRO gäller det att kommendera mindre eller, rättare sagt, inte kommendera alls, utan behandla specialisterna inom vetenskap och teknik (”de är i de flesta fall oundvikligen präglade av borgerlig världsåskådning och borgerliga seder och bruk”, som det heter i RKP:s program) mycket försiktigt och skickligt, lära sig av dem och hjälpa dem att vidga sin horisont med utgångspunkt i ifrågavarande vetenskapsområdes framsteg och prestationer och hela tiden hålla i minnet att en ingenjör *inte* kommer fram till ett erkännande av kommunismen *på samma sätt* som en illegal propagandist eller skribent, utan *via den egna vetenskapens vittnesbörd*, att en agronom kommer fram till erkännande av kommunismen *på*

sitt sätt, en skogsodlare på sitt osv. En kommunist som inte bevisat sin förmåga att samordna och utan åthävor inrikta specialisternas arbete genom att sätta sig in i saken och studera den i detalj är ofta till skada. Det finns många sådana kommunister bland oss, och jag skulle gärna ge bort dussintals av dem i utbyte mot en kunnig borgerlig specialist, som samvetsgrant studerar sin uppgift.

Kommunister utanför GOELRO kan på två sätt hjälpa till med att en enhetlig ekonomisk plan upprättas och fullgörs. De som är ekonomer, statistiker och skribenter måste först studera våra egna praktiska erfarenheter och enbart på basis av ett ingående studium av adekvata fakta rekommendera hur felen skall rättas till och arbetet förbättras. Att studera är forskarens uppgift, och eftersom det sedan länge inte är fråga om allmänna principer, utan om praktiska erfarenheter, så finner vi återigen att en kunnig ”specialist inom vetenskap och teknik”, även en borgerlig sådan, är tiofalt värdefullare för oss än en uppblåst kommunist som dag och natt, när som helst är redo att skriva ”teser”, föra frans ”paroller” och presentera meningslösa abstraktioner. Vad vi behöver är mer faktakunskap och färre ordväxlingar som går anspråk på att gälla kommunistiska principer.

Kommunister som är administratörer måste å andra sidan främst akta sig för att hänge sig åt kommenderande, utan de måste förmå att först ta hänsyn till det som redan uppnåtts inom vetenskapen, ta reda på om alla fakta är verifierade och se till att just den fråga, där vi har gjort fel, blir undersökt (i referat, i pressen, på möten ni m) och först på basis härav korrigeras det som görs. Vad vi behöver är mer studium av våra praktiska missgrepp och mindre av Tit Titytjs metoder (”jag kan stadfästa, jag kan låta bli”).

Att människors brister ofta hänger samman med deras dygder är känt sedan länge. Detta gäller även många ledande kommunister. I årtionden arbetade vi för den stora saken, förkunnade bourgeoisins störtande, lärde oss att misstro de borgerliga specialisterna, avslöjade dem, tog ifrån dem makten och undertryckte deras motstånd. Detta var en stor världshistorisk uppgift. Men det behövs bara att vi går en smula till överdrift för att vi skall få en bekräftelse på sanningen att det är endast ett tuffjämt mellan det sublima och det löjliga. Vi har övertygat Ryssland, vi har erövat Ryssland från utsugarna för de arbetande människornas skull och krossat utsugarna. Nu måste vi lära oss att styra landet. Alltså måste vi lära oss anspråklöshet och respekt för kunniga ”specialister inom vetenskap och teknik”, alltså måste vi lära oss att sakligt och uppmärksamt analysera våra många *praktiska* misstag och successivt men oavslått rätta till dem. Vad vi behöver är ett djupare studium av centrala och lokala praktiska erfarenheter och av det som vetenskapen redan gett oss och mindre av intellektualistisk och byråkratisk självbelåtenhet.

Den 21 februari 1921

Pravda nr 39, den 22 februari 1921

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 42, s 339-347